

Valtioneuvoston asetus valtion vastaanotto- ja järjestelykeskusten virkojen täytöstä ja työjärjestyksestä sekä vastaanottopalveluista perittävästä maksusta annetun asetuksen 4 §:n muuttamisesta

Pääasiallinen sisältö

Valtioneuvoston asetuksen (975/2011) valtion vastaanotto- ja järjestelykeskusten virkojen täytöstä ja työjärjestyksestä sekä vastaanottopalveluista perittävästä maksusta koskevan 4 §:n muutoksella korotetaan vastaanottopalveluista perittävien maksujen määrää.

Muutoksella vastaanottopalveluista perittävien maksujen määrä asetetaan tasolle, joka vastaa vastaanottotoiminnasta aiheutuvia todellisia kustannuksia.

Asetus annetaan valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 3 §:n 3 kohdan ja kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 32 § 1 momentin nojalla.

Asian tausta ja asetuksenantovaltuus

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa Vahva ja välittävä Suomi on osana maahanmuutto- ja kotoutumispolitiikan alalukua 10.3. tavoitteena vastaanottotoiminnan tehostaminen. Hallitusohjelman mukaan hallituksen tavoitteena on kuroa umpeen kuilua julkisen talouden tulojen ja menojen välillä sekä kääntää Suomen velkaantuminen laskuun.

Vastaanottopalveluista perittävien maksujen määrää ei ole korotettu vuoden 2011 jälkeen siitä huolimatta, että vastaanottotoiminnan kustannukset ovat kasvaneet merkittävästi. Esityksellä haetaan säästöjä vastaanottotoiminnan tehostamiseksi.

Valtioneuvoston asetus valtion vastaanotto- ja järjestelykeskusten virkojen täytöstä ja työjärjestyksestä sekä vastaanottopalveluista perittävästä maksusta (975/2011) on säädetty kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain, jatkossa *vastaanottolaki* (746/2011) 32 § 1 momentin nojalla. Asetuksen 4 §:ssä säädetään vastaanottopalveluista perittävistä maksuista.

Vastaanottolain 32 §:n sisältö tarkistetaan käynnissä olevan vastaanottolain uudistamista koskevan hankkeen aikana (SM020:00/2024). Lakihankkeen aikana selvitetään muun muassa maksun muuttamista tulosidonnaiseksi ja tarkastellaan maksujen perimisen hallinnollisen prosessin keventämistä. Samassa yhteydessä päivitetään uudelleen myös maksuista annettava asetus. Tällä esityksellä muutettaisiin ainoastaan perittävien maksujen enimmäismäärää.

Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Laki ja asetus

Vastaanottolain 32 §:n 1 momentin mukaan vastaanottopalveluista voidaan periä kohtuullinen, enintään todellisten kustannusten suuruinen maksu. Maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava, jos se vaarantaa ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan mukaisen välttämättömän

Sisäministeriö Inrikesministeriet

toimeentulon tai lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamisen. Vastaanottopalveluista perittävän maksun määrästä säädetään valtioneuvoston asetuksella. Pykälän 3 momentin mukaan maksun määrää maksettavaksi vastaanottokeskuksen johtaja. Maksua ei peritä takautuvasti.

Vastaanottolain hallituksen esityksen (HE 266/2010) 32 §:n perusteluiden mukaan maksun suuruus on yhtä vastaanottoaikkaa kohti laskettu euromäärä. Maksun määrä laskettaisiin viimeisen käytettävissä olevan tilinpäätösvouden kustannusten perusteella. Hallituksen esityksen mukaan jokaisen vastaanottokeskuksessa majoittuvan maksu on saman suuruinen riippumatta siitä, missä keskuksessa tai millaisessa vastaanottokeskuksen järjestämässä majoitustilassa hän majoittuu. Tasamaksu perustuu siihen, että kansainvälistä suojelua hakeva tai tilapäistä suojelua saava eivät itse voi valita keskusta, johon heidät majoitetaan.

Vastaanottopalveluita koskeva maksu on voimassa olevan valtioneuvoston asetuksen mukaan enintään 9 euroa vuorokaudelta. Jos vastaanottokeskuksessa tarjotaan vastaanottopalveluina myös ateriat, aterialta perittävä maksu on enintään 3 euroa aterialta.

Vastaanottolain mukaan vastaanottopalveluista voidaan periä maksu asiakkaalta, joka asuu vastaanottokeskuksessa ja jolla on säännöllisiä ansiotuloja tai merkittävää varallisuutta tai muita tuloja. Vastaanottokeskukset arvioivat maksun määräämisen edellytyksiä ja asiakkaan maksukykyä henkilö- tai perhekohtaisesti. Päätös maksun perimisestä, alentamisesta tai perimättä jättämisestä perustuu asiakkaalta pyydettyihin tulo- ja varallisuusselvityksiin. Maksu voidaan määrätä kuukausittain tai toistaiseksi, ja sen suuruus lasketaan kalenteripäivien perusteella.

Voimassa olevan asetuksen mukaiset enimmäismäärät perustuvat vuoden 2010 toteutuneisiin vastaanottokeskusten kiinteistö- sekä aine- ja tarvikemenoihin. Maksun suuruus on laskettu vuoden 2010 tilinpäätöstietojen perusteella jakamalla yhteenlasketut vastaanottokeskusten vuokramenot, kiinteistöjen käytöstä sekä aineista ja tarvikkeista aiheutuneet menot vastaanottokeskusten keskimääräisellä paikkaluvulla. Ateriamaksu perustuu vuonna 2010 ateriapalveluita tarjonneiden vastaanottokeskusten antamiin tietoihin. Vastaanottopalveluista perittävien maksujen suuruutta ei ole tarkistettu vuoden 2011 jälkeen.

Vastaanottopalveluista perittävien maksujen kokonaismäärä

Vuosina 2011-2023 maksujen periminen ei ole ollut vastaanottokeskuksissa systemaattista. Maksuja on peritty lähinnä yksittäisissä vastaanottokeskuksissa, yksittäisiltä asiakkailta. Maahanmuuttovirasto ohjeisti vastaanottokeskuksia vastaanottopalveluista perittävistä maksuista kesällä 2022. Virasto alkoi kuitenkin seurata maksujen raportointia tarkemmin vasta kevästä 2023 lähtien, mistä johtuen virastolla ei ole seurantatietoa tätä edeltävältä ajalta.

Ajalla 1.3-31.12.2023 maksuja peritiin yhteensä 1 240 244, 85 euroa. Ajalla 1.1-31.7.2024 maksuja on peritty 458 816,48 euroa. Maahanmuuttoviraston mukaan maksujen seurantaan liittyy epävarmuutta, mutta raportointia kehitetään parhaillaan. Vastaanottokeskuksia ohjataan maksujen perimisessä ja niiden raportoinnissa.

Vastaanottopalveluiden keskimääräinen hinta

Vastaanottokeskusten keskimääräinen vuorokausihinta oli vuonna 2010 yhteensä 9,60 euroa. Hinta sisälsi vastaanottokeskusten kiinteistöistä, henkilöstöstä sekä aineista ja tarvikkeista aiheutuneet kulut.

Sisäministeriö Inrikesministeriet

Vuonna 2023 vastaanottokeskusten keskimääräinen majoitusvuorokauden hinta oli 20,17 euroa. Hinta koostui sekä suorahankittujen vastaanottokeskusten että kilpailutettujen vastaanottokeskusten keskimääräisestä vuorokausihinnasta. Suorahankittujen vastaanottokeskusten majoitusvuorokauden hinta perustuu toteutuneisiin kustannuksiin vastaavasti kuin vuonna 2011 voimaan tulleessa asetuksessa. Kilpailutetussa toiminnassa palveluntuottajat vastaavat toimitiloista ja niiden kustannuksista kiinteällä hinnalla. Maahanmuuttovirasto on elokuussa 2024 siirtynyt kokonaan kilpailutettuun vastaanottojärjestelmään. Voimassa olevan lain mukaan perittävän maksun määrä lasketaan kuitenkin viimeisen käytettävissä olevan tilinpäätösvuoden kustannusten perusteella, mistä johtuen maksun määräytymisen arvioimisessa käytetään vuoden 2023 keskimääräistä hintaa.

Vuoden 2023 lopussa ateriapalveluja tarjottiin kuudessa vastaanottokeskuksessa. Maahanmuuttoviraston mukaan ateriapalveluiden kustannukset vaihtelevat vastaanottokeskuksen sijainnin, asiakasmäärän ja ateriapalveluiden tuottamistavan mukaan. Vuonna 2023 ateriakustannukset yhtä henkilöä kohden olivat keskimäärin 10 euroa vuorokaudessa kolmelta aterialta.

Vastaanottopalveluista perittävät maksut ovat verohallinnolta 12.9.2024 saadun tiedon mukaan arvonlisäverollista tuloa. Arvonlisäverolla ei ole vaikutusta asiakkaalta perittävän maksun määrään.

Keskeiset ehdotukset

Esitetään, että asetuksessa säädettyä majoitusta koskevan maksun enimmäismäärää korotetaan vastaamaan vuoden 2023 toteutuneita kuluja. Maksun määräksi ehdotetaan 20 euroa vuorokaudessa.

Ateriasta perittävän maksun ehdotetaan säilyvän ennallaan, enintään 3 euroa aterialta.

Pääasialliset vaikutukset

Vastaanottojärjestelmän asiakasmäärässä ja – profiilissa voi olla vuosittain merkittävää vaihtelua, mikä tekee perittävien maksujen kokonaismäärän ennakoimisen haastavaksi. Ehdotettu korotus antaisi vastaanottokeskuksille mahdollisuuden periä vastaanottopalvelumaksuja arviolta noin 960 000 euroa nykyistä enemmän vuodessa. Arvio perustuu oletukseen, että vastaanottojärjestelmän asiakasprofiili ja työssäkävien määrä pysyvät ennallaan ja maksuja peritään määrällisesti yhtä paljon kuin vuoden 2024 ensimmäisen puolivuotisjakson aikana.

Vuonna 2023 seuratulla ajanjaksolla maksuja perittiin vastaanottokeskuksen asiakkailta huomattavasti enemmän kuin vuoden 2024 aikana on peritty. Vastaanottojärjestelmän asiakkaista 77 prosenttia on tilapäistä suojelua saavia, joilla on oikeus työntekoon heti tilapäistä suojelua koskevan hakemuksen jättämisen jälkeen. Tilapäistä suojelua saavalla on oikeus siirtyä vastaanottojärjestelmästä kuntaan sen jälkeen, kun hän on oleskellut vuoden vastaanottopalveluiden piirissä. Perittyjen maksujen kokonaismäärän pienenemisen arvioidaan johtuvan siitä, että useat työssäkävistä tilapäistä suojelua saavista henkilöistä ovat siirtyneet kuntaan. Palveluista perittävän maksun korottaminen voi edistää niiden tilapäistä suojelua saavien henkilöiden siirtymistä pois vastaanottojärjestelmästä, joilla on mahdollisuus hakea kotikuntaa. Samalla vastaanottojärjestelmässä olevien työssäkävien henkilöiden määrä pienenesi, mikä puolestaan vaikuttaisi siihen, että maksutuotot eivät kasvaisi arvion mukaisesti. Jos EU:n tilapäisen suojelun direktiiviin käyttö jossain vaiheessa päättyy, tulee vastaanottopalveluista perittävien maksujen kokonaismäärä pienentymään merkittävästi.

Sisäministeriö Inrikesministeriet

Kansainvälistä suojelua hakevia asiakkaiden osuus vastaanottopalveluiden piirissä olevien asiakkaiden määrästä on noin 20 prosenttia. Heillä työnteko-oikeus alkaa kolmen tai kuuden kuukauden kuluttua hakemuksen jättämisestä, mikä osaltaan vaikuttaa siihen, että vain harvat kansainvälistä suojelua hakevista työllistyvät vastaanottopalveluiden aikana. Kansainvälistä suojelua hakevat työllistyvät pääasiassa määräaikaisiin ja lyhytkestoisiin työsuhteisiin esimerkiksi kausiluontoisiin tehtäviin, mikä vähentää perittävien maksujen määrää.

Maksun korottamisella ei arvioida olevan välittömiä tai suuria vaikutuksia ihmiskaupan uhreihin, joilla ei ole kotikuntaa, ja jotka saavat vastaanottopalveluita. Maksun periminen voi tulla kysymykseen myös ihmiskaupan uhrilta, mikäli auttamisjärjestelmän piirissä oleva uhri on työllistynyt. Tällaisella henkilöllä ei kuitenkaan välttämättä enää ole tarvetta ihmiskaupan uhrien auttamistoimille. Päätös maksun mahdollisesta alentamisesta tai perimättä jättämisestä tehdään aina yksilökohtaisesti.

Maksutuottoa koskeva arvio perustuu siihen oletukseen, että vastaanottokeskukset perisivät maksut asetuksen enimmäismäärien mukaisesti. Koska maksun periminen ei saa vaarantaa henkilön välttämättömän toimeentulon tai lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteutumista, tulee maksun alentaminen ja perimättä jättäminen olla ensisijaista suhteessa vastaanottorahaan. Monet vastaanottojärjestelmän asiakkaista työllistyvät matalapalkkaisille toimialoille tai osa-aikaiseen työhön, minkä vuoksi korotettu maksu saattaa joidenkin asiakkaiden kohdalla tarkoittaa sitä, että maksun perimisen kriteerit eivät enää täyty aiemman mukaisesti tai maksun määrää tulisi alentaa. Päätökset maksun perimättä jättämisestä tai maksun alentamisesta oikaisuvaatimusmenettelyn johdosta aiheuttavat vastaanottokeskuksissa hallinnollista työtä. Maksun muuttaminen tulosidonnaiseksi on ollut esillä asetusta valmisteltaessa. Muutos edellyttäisi vastaanottolain 32 §:n muuttamista ja asiaa tullaan selvittämään tarkemmin vastaanottolain uudistamista koskevassa hankkeessa.

Maksu peritään ainoastaan asiakkailta, jotka majoittuvat vastaanottokeskuksen järjestämässä majoituksessa. Maksun korottaminen voi lisätä työssäkävien hakeutumista yksityismajoitukseen, mikä vähentäisi vastaanottojärjestelmän kokonaiskustannuksia. Yksityismajoituksen keskimääräinen vuorokausihinta on 16 euroa vuorokaudessa. Yksityismajoituksessa asuvalta voidaan edelleen periä maksu vastaanottokeskuksen järjestämien sosiaali- ja terveystalveluiden käytöstä vastaanottolain 32 §:n 2 momentin mukaisesti.

Vastaanottokeskuksilla ei ole oikeutta tulorekisterin tietoihin. Tieto henkilön tuloista ja varoista perustuu asiakkaan omaan ilmoitukseen. Vastaanottopalveluista perittävän maksun korottamisella saattaa olla vaikutusta siihen, että henkilö jättää tulonsa tai varallisuutensa ilmoittamatta. Vastaanottokeskuksen mahdollisuudet puuttua tilanteeseen ovat rajalliset, mikäli he eivät saa tietoa henkilön työssäkäynnistä joltain muuta kautta, kuten suoraan työnantajalta.

Asian valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu sisäministeriön maahanmuutto-osastolla. Asiassa on kuultu Maahanmuuttovirastoa ja vastaanottokeskuksia. Asetusehdotuksesta on pyydetty lausuntoja Lausuntopalvelu.fi:n kautta. Lausuntopyyntö on lähetetty lisäksi suoraan Maahanmuuttovirastolle ja valtiovarainministeriölle.

Lausuntopalaute

Säännöskohtaiset perustelut

4 §. Vastaanottopalveluista perittävä maksu. Pykälässä säädetään vastaanottopalveluista perittävistä maksuista.

Pykälä muutettaisiin siten, että vastaanottopalveluista perittävä maksu olisi 9 euron sijasta jatkossa 20 euroa vuorokaudessa. Maksu vastaisi vuoden 2023 toteutuneita vastaanoton kustannuksia keskimääräisen majoitusvuorokauden osalta. Maksua määrättäessä ei ole otettu huomioon säilöönottoyksiköiden eikä ilman huoltajaa oleville tarkoitettujen ryhmäkotien kustannuksia, koska niiden asiakkailta ei peritä maksua vastaanottopalveluista.

Maksu perittäisiin voimassa olevan lain mukaisesti henkilöltä, joka asuu vastaanottokeskuksessa ja jolla on säännöllisiä ansiotuloja tai merkittävää varallisuutta tai muita tuloja. Vastaanottokeskukset arvioisivat maksun määräämisen edellytyksiä ja asiakkaan maksukykyä henkilö- tai perhekohtaisesti. Päätös maksun perimisestä, alentamisesta tai perimättä jättämisestä perustuisi asiakkaalta pyydettyihin tulo- ja varallisuusselvityksiin. Maksu voitaisiin määrätä kuukausittain tai toistaiseksi, ja sen suuruus laskettaisiin kalenteripäivien perusteella.

Maksu kattaisi vastaanottokeskuksessa majoittuvan kaikki vastaanottoon liittyvät kulut. Maksu ei sisältäisi vastaanottokeskuksen järjestämiä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Niiden käyttäjältä voidaan periä vastaanottolain 32 §:n 2 momentin mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) mukainen maksu.

Ateriapalvelun tarjoaviin vastaanottokeskuksiin majoitetaan yleensä henkilöitä, jotka ovat juuri tulleet maahan tai joiden oleskelu vastaanottokeskuksessa arvioidaan lyhytaikaiseksi, jonka vuoksi maksuja aterioista ei juurikaan ole peritty. Koska ateriapalvelun tarjoavissa vastaanottokeskuksissa voi kuitenkin olla myös työssäkäyviä henkilöitä tai henkilöitä, joilla on varallisuutta, olisi edelleen tarpeen määrittää erikseen myös aterioista perittävä maksu.

Ateriasta perittävän maksun ehdotetaan säilyvän ennallaan, enintään 3 euroa aterialta. Kolme kertaa päivässä tarjottavan aterian keskimääräinen hinta vuorokaudessa on 10 euroa, mikä vastaa perittävän maksun nykyistä tasoa.

Voimaantulo

Valtioneuvoston asetuksen ehdotetaan tulemaan voimaan 1.1.2025.